

Hội nghị Công tác Tạp chí Viện Khoa học xã hội Việt Nam năm 2004 và Đại hội Liên chi Hội nhà báo nhiệm kỳ 1997- 2004

Từ ngày 16 đến 17 tháng 11 tại Quảng Trị đã diễn ra Hội nghị Công tác Tạp chí Viện Khoa học xã hội Việt Nam năm 2004 và Đại hội Liên chi Hội nhà báo nhiệm kỳ 1997- 2004. Tham dự hội nghị có Lãnh đạo Viện Khoa học xã hội Việt Nam, Ban chấp hành Liên chi hội các tạp chí thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam, lãnh đạo Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Trị, đại diện cơ quan báo chí, truyền hình tỉnh Quảng Trị, Tổng Biên tập, Phó Tổng Biên tập, biên tập viên, cán bộ, của 26 tạp chí thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam. Khai mạc hội nghị, PGS.TS Trần Đức Cường - Phó Chủ tịch Viện Khoa học xã hội Việt Nam - đã trình bày Báo cáo tình hình công tác tạp chí của Viện Khoa học xã hội Việt Nam giai đoạn 2002 - 2004. Từ năm 2003, một số tạp chí thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam đã tăng trang, tăng kỳ, có 4 tạp chí tăng từ 6 kỳ lên 12 kỳ/1 năm, 2 tạp chí tăng từ 4 lên 6 kỳ/1 năm, 3 tạp chí tăng trang in. Ngoài ra một số tạp chí đã đều đặn cho ra các số tiếng Anh. Tính bình quân, mỗi tháng có 20 số tạp chí mới của Viện Khoa học xã hội Việt Nam xuất hiện trên thị trường báo chí. Về tổ chức nhân sự của các tạp chí, hầu hết cán bộ làm công tác tạp chí vốn là cán bộ nghiên cứu khoa học. Có 73 người trong số 132 người (chiếm 55,3%) hưởng lương theo ngạch nghiên cứu, Trong số đó có 10 người có học hàm giáo sư, 14 phó giáo sư, 52 người có học vị tiến sĩ và 9 người có học vị thạc sĩ. Có 40 cán bộ hưởng lương theo ngạch báo chí.

Đánh giá chung về hoạt động của tạp chí: Các tạp chí đã hoàn thành nhiệm vụ tuyển chọn và công bố kịp thời những kết quả nghiên cứu của các nhà nghiên cứu khoa học xã hội và nhân văn trong cả nước. Các tạp

chí thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam đã góp phần quan trọng vào việc thúc đẩy nền khoa học xã hội và nhân văn phát triển. Trên cơ sở đăng tải các kết quả nghiên cứu về khoa học xã hội và nhân văn đã góp phần tích cực vào việc cung cấp luận cứ khoa học cho công tác hoạch định và thực hiện những chủ trương, đường lối, chính sách quan trọng của Đảng và nhà nước. Các tạp chí thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam đã và đang làm tốt chức năng cung cấp thông tin khoa học và phổ biến kiến thức trong đời sống xã hội, là diễn đàn trao đổi khoa học, là nơi hội tụ của những người quan tâm đến các vấn đề khoa học chuyên ngành. Tuy nhiên công tác tạp chí vẫn còn tồn tại một số hạn chế: khá nhiều tạp chí còn ít những bài nghiên cứu đề cập đến những chủ đề lớn, có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc. Chất lượng khoa học của một số bài viết đăng trên tạp chí chưa cao.

Phương hướng nâng cao hiệu quả hoạt động của các tạp chí trong thời gian tới cần tập trung đổi mới tổ chức và quản lý công tác tạp chí, xây dựng quy chế mới về các tạp chí trực thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam. Nâng cao hơn nữa chất lượng khoa học của tạp chí, đẩy mạnh công tác phát hành, đổi mới cơ chế tài chính, tăng cường cơ sở vật chất và hiện đại hóa công tác tạp chí là những nhiệm vụ quan trọng cần thực hiện trong thời gian tới. Trong phần thảo luận tại hội nghị nhiều ý kiến cho rằng cần xây dựng quy cách trình bày chung của các tạp chí khoa học, tăng tính chủ động cho các tòa soạn, cải thiện công tác đào tạo nghiệp vụ cho cán bộ làm tạp chí.

Tại Đại hội Liên chi hội Nhà báo Viện Khoa học xã hội Việt Nam lần thứ II, GS.TS Lê Hữu Tầng - Chủ tịch Liên chi Hội - trình bày Báo cáo hoạt động của Liên chi Hội nhà báo Viện Khoa học xã hội Việt Nam trong nhiệm kỳ 1997 - 2004.

Các đại biểu tham dự hội nghị cũng đã

đóng góp ý kiến vào Dự thảo Báo chí Ban chấp hành Hội Nhà báo Việt Nam khóa VIII và Quy định đạo đức nghề nghiệp của hội viên Hội Nhà báo Việt Nam. TS Vũ Tuấn Anh - Phó Chủ tịch Ban chấp hành Liên chi hội đã tổng kết ý kiến đóng góp vào văn kiện của 15 chi hội, đa số các chi hội tạp chí đồng tình với các quy định mới sửa đổi trong văn kiện. Các ý kiến đóng góp cho thấy: vai trò của các Tạp chí trong hoạt động chung của Hội Nhà báo còn chưa tương xứng với năng lực của các tạp chí, cần tăng cường công tác chuyển thông tin báo chí tới khu vực nông thôn, vùng sâu vùng xa. Các hoạt động của Hội nhà báo cũng cần có sự phối hợp chặt chẽ hơn với các tạp chí của Liên chi Hội nhà báo Viện Khoa học xã hội Việt Nam.

Đại hội gồm 58 đại biểu là hội viên chính thức của Hội nhà báo Việt Nam đã bầu ra Ban chấp hành Liên chi hội nhà báo Viện Khoa học xã hội Việt Nam khóa mới gồm: Trần Đức Cường; Lê Đình Cúc; Võ Kim Cương; Nguyễn Thế Nghĩa, Đặng Hữu Toàn; Nguyễn Đức Tồn; Phùng Diệu Anh. Đại hội cũng đã bầu ra 2 đại biểu chính thức và 1 đại biểu dự khuyết, đại diện cho Liên chi hội Nhà báo Viện Khoa học xã hội Việt Nam tham dự Đại hội Nhà báo Việt Nam trong thời gian tới.

P.V

Hội thảo Quốc tế về gia đình Việt Nam tại Pháp

Từ 21 đến 23 tháng 10 năm 2004, tại Paris nước Cộng hòa Pháp, đã diễn ra Hội thảo Quốc tế về “Gia đình Việt Nam trong sự quá độ: Nghiên cứu di sản của Đổi mới” do Viện Nghiên cứu Dân số Quốc gia Pháp tổ chức. TS. Magali Barbiery và TS. Danièle Bélanger - đồng chủ trì Hội thảo, với sự tham gia của gần 30 học giả từ các nước Pháp, Anh, Hà Lan, Mỹ, Thái Lan và Việt Nam. Hội thảo gồm 18 báo cáo khoa học chia thành 5 chủ đề:

- Những biến đổi của quá trình sống.
- Xác định lại cấu trúc giới.
- Các chuẩn mực quy định và các chuẩn mực đang tranh luận.
- Các chiến lược sống.
- Di cư trong nước và di cư quốc tế.

PGS.TS Trịnh Duy Luân - Viện trưởng Viện Xã hội học tham gia Hội thảo với tư cách là đồng tác giả cùng với TS. Helle Rydstrom - Đại học Linkoping, Thụy Điển và TS. Wil Burghoorn - Đại học Gothenburg, Thụy Điển trong báo cáo khoa học “Gia đình nông thôn Việt Nam trong sự quá độ: Những biến đổi, điều kiện và thực tiễn”.

TS Vũ Tuấn Huy và TS. Vũ Mạnh Lợi là đồng tác giả cùng với các học giả quốc tế khác trong một số báo cáo khoa học về các chủ đề biến đổi của gia đình trong quá trình sống, vấn đề giới và vấn đề di cư:

- “Cuộc sống của người già trong điều kiện cơ động xã hội: Một ví dụ của Việt Nam” của TS. Magali Barbiery và TS. Vũ Tuấn Huy;

- “Lựa chọn bạn đời, Hôn nhân và dàn xếp cuộc sống ở Việt Nam: Những ảnh hưởng của biến đổi xã hội” của PGS.TS Rukmalie Jayakody và TS Vũ Tuấn Huy;

- “Những khác biệt giới trong chiến lược sống của thanh niên ở Việt Nam: Một nghiên cứu trường hợp” của TS. Sara Peracca, TS. Sajeda Amin (Hội đồng Dân số Mỹ), TS Vũ Mạnh Lợi và TS Vũ Tuấn Huy;

- “Tình trạng gia đình Việt Nam: Quan điểm của thanh niên Việt Nam” của TS Vũ Mạnh Lợi, Tống Thị Đua, Nguyễn Duy Khê, Lê Thị Minh Châu, PGS.TS Nguyễn Hữu Minh, Margaret Sheehan, và TS. Peter Xenos;

- “Từ thanh niên đến tuổi trưởng thành: Các chuẩn mực và con đường trong hiện đại hóa ở Việt Nam” của TS. Peter Xenos, Nguyễn Đình Chung, Nguyễn Duy Khê, Nguyễn Nhật Thành, Lê Thị Minh Châu,

PGS.TS Nguyễn Hữu Minh, Margaret Sheehan, và TS Vũ Mạnh Lợi.

TS. Đặng Nguyên Anh là người hướng dẫn thảo luận chính chủ đề “Những biến đổi của quá trình sống”.

Hầu hết các tác giả nước ngoài khác, kể cả nước chủ nhà Hội thảo đều đã từng nghiên cứu hoặc trực tiếp tham gia trong các dự án hợp tác nghiên cứu với Viện Xã hội học Việt Nam như “Sự biến đổi của Gia đình Việt Nam 2003” - Đề tài hợp tác với Trung tâm Nghiên cứu Dân số, Đại học Michigan, Hoa Kỳ; “Giới trẻ và Gia đình Việt Nam 2003” - Đề tài hợp tác với Hội đồng Dân số Mỹ tại Việt Nam; “Gia đình nông thôn Việt Nam trong sự quá độ” - Đề tài hợp tác với SIDA, Thụy Điển. Một số tác giả khác sử dụng các nguồn số liệu từ Điều tra mức sống dân cư Việt Nam 1997-1998, Điều tra Giá trị thế giới 2001 mà Việt Nam là một trong những nước tham gia cuộc nghiên cứu này. Các chủ đề về biến đổi của gia đình Việt Nam từ khi đổi mới đã được các đại biểu đề cập đến trong Hội thảo cho thấy tầm quan trọng của nghiên cứu Xã hội học gia đình, đặc biệt trong bối cảnh xã hội Việt Nam đang chuyển đổi và hội nhập.

P.V

Triển khai dự án “Sự biến đổi gia đình nông thôn Việt Nam”

Vừa qua, trong thời gian từ 8 đến 25 tháng 11 năm 2004, Dự án “Sự biến đổi gia đình nông thôn Việt Nam” do PGS.TS Trịnh Duy Luân làm Chủ nhiệm đã tiến hành triển khai Hội thảo phương pháp nghiên cứu và thu thập dữ liệu trên thực địa. Đây là Dự án liên ngành, được thực hiện bằng sự phối hợp giữa Viện Xã hội học, Viện Dân tộc học, Viện Gia đình và Giới. Các hoạt động của dự án có sự kết hợp giữa đào tạo và nghiên cứu do SIDA tài trợ.

Hội thảo tập huấn về phương pháp nghiên cứu đã diễn ra trong thời gian hai

ngày từ 9 - 10 tháng 11 năm 2004, dưới sự chủ tọa của PGS.TS Trịnh Duy Luân - Viện trưởng Viện Xã hội học, TS. Helle Rydstrom - Đại học Linkoping và TS. Wil Burghoorn - Đại học Gothenburg - Thụy Điển. Các chuyên gia đã tập huấn về phương pháp nghiên cứu cũng như truyền đạt những kinh nghiệm nghiên cứu từ quan điểm Nhân học cho các cán bộ của 3 Viện tham gia dự án.

Nghiên cứu điền dã thu thập dữ liệu về “Sự biến đổi Gia đình nông thôn Việt Nam” năm đầu tiên đã được triển khai tại Yên Bái. Đây là cơ sở dữ liệu cho các cán bộ của 3 Viện tham gia vào dự án sử dụng viết bài cho Hội thảo khoa học được tổ chức vào mùa hè năm 2005 tại Việt Nam và rút ra những bài học cần thiết cho việc thu thập dữ liệu trong các năm tiếp theo.

P.V

Viện Xã hội học kỷ niệm Ngày Nhà giáo Việt Nam 20 tháng 11 năm 2004 và Khai giảng lớp Cao học và Nghiên cứu sinh khóa 10

Ngày 19 tháng 11 năm 2004, Viện Xã hội học đã tổ chức kỷ niệm Ngày Nhà giáo Việt Nam, 20 tháng 11 và Khai giảng lớp Cao học và Nghiên cứu sinh khóa 10.

Đến dự, có Lãnh đạo Viện Xã hội học, các nhà khoa học xã hội học: GS Bùi Đình Thanh; TS Lưu Hồng Minh - Chủ nhiệm Khoa Xã hội học, Phân viện Báo chí Tuyên truyền thuộc Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh; các giáo sư, phó giáo sư, tiến sĩ... là các giảng viên và đồng đạo các nghiên cứu sinh, học viên cao học các khóa của cơ sở đào tạo Sau đại học, Viện Xã hội học.

Mở đầu, PGS.TS Nguyễn Hữu Minh, Phó Viện trưởng Viện Xã hội học đã giới thiệu khách mời và nội dung chương trình.

PGS.TS Trịnh Duy Luân, Viện trưởng Viện Xã hội học, Thủ trưởng Cơ sở đào tạo Sau đại học Viện Xã hội học đã đọc Quyết

định của Hiệu trưởng Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội, về việc công nhận nghiên cứu sinh và học viên cao học Xã hội học năm 2004 của Cơ sở đào tạo Sau đại học Viện Xã hội học; và chính thức khai giảng lớp Cao học và Nghiên cứu sinh xã hội học khóa 10.

GS Bùi Đình Thanh, GS.TS Tô Duy Hợp, TS Lưu Hồng Minh... đã phát biểu ý kiến, bày tỏ niềm tin vào sự phát triển của ngành xã hội học nói chung và Cơ sở đào tạo Sau đại học, Viện Xã hội học nói riêng.

Nghiên cứu sinh Nguyễn Thế Hưng thay mặt học viên đã phát biểu thể hiện quyết tâm học tập thật tốt để đem những kiến thức học được vào thực tiễn công tác, thực hiện tốt hơn nhiệm vụ trên lĩnh vực của mình.

Buổi lễ kết thúc trong không khí trang trọng và thân mật.

P.V

Thuyết trình khoa học của các nhà Xã hội học Đức GS.TS Manfred Stosberg và GS.TS Krista Stosberg

Ngày 11 - 12 tháng 11 năm 2004, Viện Xã hội học đã tổ chức buổi thuyết trình của hai nhà xã hội học Đức GS.TS Manfred Stosberg và GS.TS Krista Stosberg. Hoạt động nằm trong khuôn khổ hợp tác trao đổi khoa học giữa Viện Xã hội học và Trung tâm nghiên cứu Khoa học xã hội (SFZ) Trường Đại học Tổng hợp Erlangen - Nürnberg Cộng hòa Liên bang Đức.

GS.TS Manfred Stosberg đã trình bày các chủ đề nghiên cứu về:

* Sự biến đổi trong xã hội hậu công nghiệp: những vấn đề của an sinh xã hội.

* Nghiên cứu định tính và định lượng trong Xã hội học

Vào những năm 90 của thế kỷ XX nước Đức bắt đầu chú ý đến mối quan hệ của sự

thay đổi xã hội và biến đổi dân số. Các nghiên cứu dân số tập trung vào một số vấn đề như: hình thức của sự biến đổi của dân số; sự thay đổi của xã hội qua các dấu hiệu nghề nghiệp; sự thay đổi về xã hội qua ví dụ về sự thay đổi của gia đình. Xu hướng tuổi thọ của người dân gia tăng được thể hiện rõ trên biểu đồ tháp dân số Đức và một số nước hậu công nghiệp. Đây là xu hướng chung mang tính toàn cầu, trong đó đặc biệt như Nhật Bản, Đức, các quốc gia chịu tác động tiêu cực của sự lão hóa dân số đi kèm với sự sụt giảm về mặt dân số. Những thay đổi về giá trị của con cái trong gia đình, biến đổi về xã hội, phong trào giải phóng phụ nữ là các nguyên nhân của thay đổi dân số. Biến đổi về dân số tạo nên các thay đổi về cấu trúc gia đình. Điển hình như ở Mỹ, Tây Âu xuất hiện hiện tượng mới trong lịch sử phát triển "gia đình hạt nhân" 2 thế hệ; mô hình gia đình "kiểu nhánh đậu"- gia đình ít con. Sự thay đổi về xã hội và dân số đã có tác động tới nghề nghiệp (trẻ hóa lực lượng lao động, tuổi kết thúc lao động giảm đi) và tình trạng gia đình trên 2 bình diện vĩ mô: gia đình; bình diện vĩ mô: bảo hiểm xã hội.

Nội dung thuyết trình của GS.TS Manfred Stosberg đi vào các vấn đề phương pháp: Dạng mẫu và kỹ thuật nghiên cứu trong xã hội học; Lịch sử phát triển các phương pháp nghiên cứu định lượng và định tính; Mối quan hệ giữa lý luận và thực nghiệm; Vấn đề nghiên cứu và phương pháp luận nghiên cứu; Thiết kế công cụ nghiên cứu và lý giải số liệu thực nghiệm. Câu hỏi nghiên cứu định lượng và định tính có phải là sự đối lập hay không? được đặt ra trong lịch sử nghiên cứu xã hội học. Lịch sử hình thành, phát triển phương pháp nghiên cứu định tính và định lượng gắn với sự phát triển và đấu tranh giữa các trường phái với các đại diện tiêu biểu của xã hội học Đức.

GS.TS Krista Stosberg thuyết trình chủ đề:

* Sự tái xuất hiện các tầng lớp xã hội và các khái niệm xã hội học

Với nhiều kinh nghiệm trong lĩnh vực nghiên cứu xã hội học y học, GS.TS Krista Stosberg sử dụng lý thuyết xã hội học phân tích mô hình tương quan giữa phân tầng xã hội và các yếu tố hành vi ngôn ngữ, hưởng thụ về giáo dục, vị thế nghề nghiệp, sức khỏe và hành vi chăm sóc sức khỏe, tử vong, hành vi giải trí và tiêu dùng. Theo các công trình nghiên cứu xã hội học, xu hướng phi phân tầng hóa xã hội làm mờ đi ranh giới giữa các tầng lớp và các nhóm người trong xã hội. Tuy nhiên trên thực tế, sự khác biệt giữa các nhóm xã hội vẫn tồn tại là mối quan tâm trong xã hội học Đức, trở thành chủ đề của cuộc Hội thảo xã hội học Đức vừa diễn ra vào tháng 10 năm 2004: *Bất bình đẳng xã hội và những hệ quả về mặt xã hội*.

P.V

Thuyết trình khoa học về “Mô hình hóa hành vi tiêu dùng xét trên phương diện xã hội - nhận thức”

Ngày 22 tháng 9 năm 2004, Chương trình hợp tác với CIRAD của Viện xã hội học đã tổ chức buổi thuyết trình trong khuôn khổ của dự án MALICA với chủ đề mô hình hóa hành vi tiêu dùng xét từ phương diện xã hội-nhận thức, do chị NATACHA-nghiên cứu sinh và cán bộ nghiên cứu của CIRAD thực hiện.

Trọng tâm của buổi thuyết trình là giới thiệu cách tiếp cận tâm lý học xã hội về nhận thức các mô hình hành vi của người tiêu dùng, áp dụng cho hành vi tiêu dùng lương thực thực phẩm.

Nội dung buổi thuyết trình gồm ba phần: Phần một là lý thuyết hành vi của người tiêu dùng, bao gồm các lý thuyết được sử dụng một cách bao quát từ nhiều lĩnh vực khác nhau như kinh tế, xã hội học, tâm lý học nhằm phân tích một cách chính xác và toàn diện hành vi tiêu dùng của con người.

Phần hai là mô hình hóa hành vi người tiêu dùng trong tâm lý học xã hội và nhận thức, bao gồm mô hình hóa việc ra quyết định, mô hình hóa quá trình xử lý thông tin, mô hình hóa quan hệ thái độ-hành vi. Qua các mô hình được nêu, tác giả đã nêu ra hạn chế của các mô hình và nhấn mạnh vào tính thống nhất của nhận thức.

Phần ba nhằm xây dựng khung khái niệm áp dụng cho nghiên cứu đánh giá chủ quan về các rủi ro dinh dưỡng và thái độ tiêu dùng lương thực thực phẩm. Các ý kiến đóng góp và trao đổi tập trung vào việc lý giải và phân tích hành vi của người tiêu dùng đã góp phần làm cho buổi thuyết trình có khả năng ứng dụng tốt.

Buổi thuyết trình đã đem lại cho các cán bộ nghiên cứu một cách tiếp cận mới về hành vi tiêu dùng và qua đó đem lại sự hiểu biết sâu sắc hơn về vấn đề tiêu dùng thực phẩm ở Việt Nam hiện nay.

Buổi thuyết trình đã thu hút được sự quan tâm của các cán bộ, các nhà nghiên cứu xã hội học của Viện Xã hội học cũng như các viện khác thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam.

NGUYỄN ĐỨC HOÀN